

Za skupni slovenski prostor

V Kulturnem domu v Novi Gorici je v četrtek, 21. in v petek, 22. t. m. potekal XIII. plenum kulturnih delavcev OF, ki je bil tokrat posvečen skupnemu slovenskemu kuturnemu prostoru. Izbira obravnavane teme je bila nedvomno posrečena, saj so zamejski Slovenci še vedno podvrženi močnim asimilacijskim težnjam, prav tako se krepijo nacionalistične tendence v nekaterih krogih italijanske in nemške večine, istočasno pa je v zadnjem času v mednarodnih odnosih v Jugoslaviji prišlo do nekaterih napetosti, ki terjajo trezno in hladnokrvno razčiščenje.

Nemogoče je v okviru možnosti našega lista zajeti vse razsežnosti tega zborovanja, saj bi o tem lahko napisali več dolgih razmišljanj oz. komentarjev, zato bi se najprej omejili na nekaj kronike, nato pa na povzetek važnejših izrečenih misli. Razporeženje v plenum je uvedlo predvajanje kratkega dokumentarnega filma o lanskoletni manifestaciji na goriškem Travniku avtorjev Zdenka Vogriča in Alda Rupla. Sledil je krajši nastop novogoriškega pianista Benjamina Šaverja, nakar je spregovoril predsednik medobčinskega sveta SZDL severnoprimorskih občin Marijan Tavčar. Krajši nagovor je imel predsednik plenuma France Štiglic, ki je zatem predal besedo predsedniku republiške konference SZDL Slovenije Francu Šetincu. V svečan začetek plenuma je sodil tudi poseg nekdanjega predsednika OF slovenskega naroda Josipa Vidmarja.

Strokovni referati prvega dne zasedanja so se dotaknili vprašanja Zedinjene Slovenije v preteklosti in danes ter zgodovinopisnih, umetnostnozgodovinskih, jezikoslovnih, socioloških, mednarodnih, finančnih in institucionalnih aspektov skupnega slovenskega kulturnega prostora. Med razpravljalci naj posebej omenimo zastopnike zamejstva Reginalda Vospernika, Lojzeta Wieserja in Marka Kravosa, zelo umestna in zlasti praktična pa je bila razprava Marije Vilfan, ki je opozorila na nemogočo odločitev organizatorjev razstave »Trouver Trieste« v Parizu, ki so popolnoma zamolčali prisotnost slovenske sestavine.

Petkovo dopoldne je poteklo v znamenju posegov nekaterih razpravljalcev iz zamejstva, tako Borisa Raceta, Janka Malleja, Klavdija Palčiča, Suadama Kapiča in Rosane Petaros. Če se je večina referentov

dalje na 2. strani ■

Ženevski vrh utegne res biti zgodovinski

Vrhunsko srečanje med ameriškim predsednikom Reaganom in glavnim tajnikom sovjetske komunistične partije Gorbačovom se je proti pričakovanju končalo z uspehom. Tako neposredno prizadeta državnika kot strokovnjaki in svetovni tisk soglašajo, da so pogovori v Ženevi odprli novo obdobje v zgodovini odnosov med velesilama. »Opravili smo zelo resno delo, je dejal Gorbačov časnikarjem, zato smem z optimizmom gledati na prihodnost. Zdaj je svet varnejši za bivanje.« »Naredili smo korak naprej v dobro smer«, je ob sklepu srečanja pripomnil Reagan. »Gotovo bi bilo mnogo boljše, je nadaljeval sovjetski voditelj, če bi dosegli sporazum o prekinutvi oboroževalne tekme, a tega žal ni bilo. Izkazalo se je, da Amerikanci še niso pripravljene na sprejem pomembnih ukrepov, morda pa se takšen proces ni mogel izčrpati v dveh dneh. A imamo na razpolago mehanizem. To srečanje je preveč važno, da bi ga ocenjevali s poenostavljenimi kategorijami. Smatram ga za začetek dialoga, ki naj izboljša odnose. V tem smislu bi srečanje ocenil za nekaj, kar nudi možnost za napredovanje in da sem optimist.« Gorbačov je opozoril, kako obe velesili menita, da je jedrska vojna nedopustna, da je ne sme biti, da v taki vojni ne bi bilo zmagovalcev. Strinjata se dalje, da nihče ne sme težiti po vojaški premoči. »ZDA in SZ se morata naučiti težavne umetnosti prepričevanja, je še naglasil sovjetski prvak, in se privaditi strateški enakosti, ki naj bo naravno stanje njunih odnosov.«

Navedli smo nekaj stavkov, ki jih je izustil sovjetski voditelj ob sklepu vrhunškega srečanja z namenom, da bralcem predstavimo političnega prvaka, ki je bil pred Ženevo še dokaj velika skrivnost.

Pogovori so bili »odkriti, pošteni in koristni«, je rečeno v skupni izjavi, ki nato navaja vsebino doseženega sporazuma. Že prihodnje leto bo Gorbačov uradno obiskal Združene države, naslednje leto pa bi moral dopotovati v Moskvo Reagan. Držav-

nika izražata željo, da bi napredovala pogajanja o jedrskem in vesoljskem orožju, ki so se že začela v Ženevi. Izvedenci bodo proučili možnost ustanovitve središč za zmanjšanje jedrskega rizika; oba voditelja poudarjata veljavnost pogodbe, ki prepoveduje jedrsko razmnoževanje, obe velesili se bosta zavzemali, da bi to pogodbo sprejele tudi druge države. Obe strani se strinjata, da je treba prepovedati kemično orožje, da so pogajanja na Dunaju in v Stockholmu pomembna in da je treba nadaljevati z dvostranskim dialogom na političnem, kulturnem in gospodarskem področju ter na drugih področjih. Izjava omenja še druga vprašanja, za katera je bilo doseženo soglasje. Gre za sodelovanje na raznih področjih, od zaščite okolja do boja proti raku.

Motili so se tisti, ki so napovedovali polom oziroma neuspeh ženevskega srečanja, češ da bo Gorbačov postavil kot pogoj za nadaljevanje dialoga zahtevo, naj Reagan umakne svoj sklep o proučevanju načrta o »vesoljskem ščitu«. Sovjetski voditelj sicer ni menjal mnenja o tem vprašanju, a je kljub temu privolil v nadaljevanje pogovorov; pri tem opazovalci poudarjajo pomen dejstva, da sta Reagan in Gorbačov osvojila načelo o 50-odstotnem zmanjšanju jedrskih arzenalov na obeh straneh.

Kot vidimo, se v Ženevi niso omejili na poudarjanje splošnih načel, temveč se tudi domenili o nekaterih stvarnih problemih. Šest let in pol je trajal »molk« med velesilama. Zdaj je ta molk odpravljen. Vodi se pogovori, kar je vsekakor dobro znamenje, čeprav še ni rečeno, da je svet odslej lahko miren, češ da je glavna nevarnost mimo. Kljub pozitivnemu zaključku vrha je jasno, da ostajajo glavni problemi nerešeni, zaradi česar bodo še potrebna prizadevanja vseh ljudi dobre volje, da se prepreči najhujše, jedrska katastrofa. V Ženevi je bil le prebit led; to pa je treba kljub temu smatrati za nekaj, kar utegne zares postati zgodovinsko.

Preusmeritev se je končala s pokolom

Preusmeritev egiptovskega potniškega letala — šlo je za isto letalo, ki so jo bili prestregli ameriški lovci in na krovu kate-rega so bili palestinski teroristi z ladje Achille Lauro — se je na Malti končala s pravim pokolom. Življenje je izgubilo 59 ljudi, med njimi osem otrok. Egiptovske oblasti so s privoljenjem Malte odredile vo-

jaški poseg, ki ga je izvedel poseben oddelek egiptovske vojske. Pri spopadu so pirati odvrgli bombe, na letalu je nastal požar in dim je baje zahteval še največ žrtev.

Do zdaj še ni natančno znano, kdo so pravzaprav bili teroristi, ki so se vkrcali v Atenah. Egipt trdi, da je voditelj akcije v

nadaljevanje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 1. decembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Slovenske popevke; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Lov za ukradenimi milijoni« (Smiljan Rozman - Lučka Susič); 11.00 Glasbeni mozaik; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski tednik; 12.30 Glasbeni mozaik; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Prva repriza: »Večni sopotniki«; 15.25 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditvev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 2. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Madžarski komorni zbor »Monteverdi« iz Budimpešte; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz šolskega sveta; 15.00 Otroški kotiček: »V deželi pravljic«; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianist Johannes Kropfitch in flavtistka Alexandra Schlenck; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 3. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Nediški zvon; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Med Brdi in Jadranom; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianist Johannes Kropfitch; 18.00 Izvirna radijska igra: Joško Lukeš: »Noč po jubileju«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 4. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Primorska daspora v svetu; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Cecilijanka 1985; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 Igraj se z nami tudi ti!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Skladatelj Luigi Dallapiccola ob 10-letnici smrti; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 5. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Od Milj do Devina; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Rima; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenska popevka; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ne prezrimo!; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Madžarski mešani zbor »Vikár Béla« iz Kaposvára; 18.00 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 6. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Na goriškem valu; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Partizanski pevski zbor iz Ljubljane; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 »Sveti Miklavž na radiu«; 15.30 Iz filmskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 7. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica za dobro jutro - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Skladbe Georga Friedricha Händla izvajajo čembalistka Di a Slama, flavtista Miloš Pahor in Erika Slama ter Ire-a Pahor na violi da gamba; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Anketa o mladinski brezposelnosti; 15.00 Otroški kotiček: »Skrito - odkrito«; 16.00 Diskografija Slovencev v Italiji; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Violist Pavel Ota, letošnji diplomant na dr'avnem konservatoriju »Giuseppe Tartini« v Trstu; 18.00 Dramska vetrovnica: »Večni sopotniki«; 19.00 Radijski dnevnik.

Za skupni slovenski prostor

■ nadaljevanje s 1. strani

dotikala predvsem kulturnopolitičnih in gospodarskih razsežnosti narodnega vprašanja, pa je Rosana Petaros opozorila na zanimiv vidik narodne problematike v zamestvu, povezan z urbanističnim razvojem podeželja; kot primer je analizirala vas Križ pri Trstu. Njena osnovna trditev je bila, da je razvoj, zlasti kar zadeva novogradnje okrog zgodovinskega jedra, preveč stihijski in ne izhaja iz izročila tradicionalnega stavbarstva, ki pomenljivo določa našo narodno identiteto. Marijan Tavčar, Branko Marušič, Silvo Devetak in Mitja Ribičič so vsak s svojega ožjega poklicnega izhodišča osvetlili pogled matične Slovenije na skupni slovenski prostor. Zlasti Ribičič je opozoril na dejstvo, da je širša jugoslovanska javnost premalo informirana o tej konceptiji, ki pa je tesno povezana tudi s potrebo po čim večji odprtosti državnih meja.

Drugega dne popoldne je bilo na vrsti še nekaj referatov, od katerih opozarjamo posebej na krajše predavanje Milka Matičetova o zastopanosti Rezije v literarnih stvaritvah, govor pa je bil še o kulturnem in književnem ustvarjanju v izseljenstvu in zdomstvu, o vplivu sodobnih komunikacijskih sredstev na pojmovanje narodnega ipd. Zelo živahna je bila razprava, med katero so nekateri udeleženci ostro reagirali na pisanje urednika zagrebške izdaje Borbe Krsta Bijelića v Nedeljskem dnevniku, v katerem je zlonamerno ocenil prizadevanja Slovencev v štirih državah po povezoivanju, kar naj bi po njegovem pomenilo nekakšno željo po oddaljevanju od Jugoslavije. Referenti in razpravljalci na plenumu so večkrat jasno poudarili, da so take razlage daleč od resničnosti, konceptija enotnega oz. skupnega slovenskega kulturnega prostora ni naperjena proti nikomur, gre le za uresničevanje ustavne pravice Slovenije glede skrbi za svoje manjšine, sožitje s sosedi in odprte meje pa celotni Jugoslaviji lahko samo koristijo.

Plenum kulturnih delavcev OF v Novi Gorici je razpravljalo o vprašanjih, ki ne zadevajo le kulturo, ampak narod in njegove sestavine v celoti, tako da se je zelo kot svojstveno nadaljevanje razprave o zamajskih Slovencih, ki je pred nedavnim potekala v slovenski republiški skupščini.

Če bi skušali na kratko strniti sporočilo vseh teh razmišljanj, potem bi iz njih lahko izluščili naslednje poudarke: potrebna nam je znanstveno podkrepljena in trezna narodnostna politika, pogoj le-te pa so mirno sožitje, odprte meje in zavest skupne usode Slovencev v različnih državah ob hkratnem pluralističnem upoštevanju različnih družbenopolitičnih dejanskosti, v katerih živijo. XIII. sklic plenuma je bil po mnenju mnogih razpravljalcev doslej eden najbolj uspešnih in bo gotovo še nekaj časa živahno odmeval v javnosti. Organizatorji so obljubili, da bodo referati in diskusije kmalu izšli tudi v posebni knjigi.

Del zborovalcev si je v soboto, 23. t.m., pod strokovnim vodstvom, ogledal Beneško Slovenijo in Rezijo.

— o —

ZAČELA SE JE IZREDNA SINODA

V Vatikanu se je začela izredna sinoda, ki jo je bil sklical papež Janez Pavel II., ob dvajsetletnici drugega Vatikanskega koncila. Prisotni so predsedniki škofovskih konferenc z vsega sveta, poleg njih pa še predstojniki verskih redov in, kot opazovalci, zastopniki krščanskih Cerkev, ločenih od Rima. Glavni cilj izredne sinode je pregled prehojene poti 20 let po koncilu, pri tem pa analiza stanja v katoliški svetovni skupnosti, upotevajoč tudi krize, ki so nastale ob tolmačenju koncilskih sklepov na desnem in levem robu cerkvenega učiteljstva.

PREUSMERITEV

SE JE KONČALA S POKOLOM

■ nadaljevanje s 1. strani

Libiji in da živi v nekem hotelu v Tripolisu ter ga podpira libijski polkovnik Gaddafi. Prav ta naj bi bil po mnenju Egipta glavni finančni podpornik te in tudi drugih terorističnih akcij. Nekateri pravijo, da so bili teroristi mladi Palestinci, ki pripadajo manjši skupini, katera se odločno protivi Arafatu. Ta je po svoji organizaciji izjavil, da palestinsko ljudstvo nima nič skupnega s preusmeritvijo egiptovskega letala.

— o —

V Kulturnem domu v Trstu bo v nedeljo, 15. decembra, občni zbor Slovenske kulturno gospodarske zveze.

25 let »SLOVENIKA« v Rimu

V petek, 22. t.m., je minilo 25 let, kar je bil uradno ustanovljen v Rimu zavod Slovenik. Namenjen je slovenskim duhovnikom, ki nadaljujejo študije v Rimu. Ta ustanova, ki je kasneje dobila naslov »papeškega zavoda«, je v kratkem postala pomembno slovensko žarišče v širnem svetu. Tam so se rodile tudi pomembne pobude, ki poudarjajo slovensko prisotnost v središču krščanstva. Rektor Slovenika je profesor dr. Maksimiljan Jezernik, vicerektor pa idrijski rojak, mladi duhovnik dr. Joško Pirc. Zavod, ki je tudi za številne romarje obvezna in dobrodošla točka v Rimu.

Ob srebrnem jubileju je bilo interno slavje gojencev in slovenskih profesorjev

na rimskih univerzah. V nedeljo, 24. t.m., je bila proslava, posvečena predvsem rimskim Slovincem in dobrotnikom, ki so obujali spomine na ustanavljanje zavoda.

Sledile bodo še druge spominske pobude. Osrednja je danes (28.11.85), ko so prisotni tudi slovenski škofje in je na sporedu slovenska akademija, na kateri bo govoril profesor in pisatelj Andrej Capuder iz Ljubljane.

Napovedana je bila prisotnost številnih bivših gojencev, ki zavzemajo danes vidna mesta v slovenski Cerkvi. V petek, 29. t.m., bodo udeleženci sodelovali pri somaševanju ob oltarju na grobu svetega Petra v vatikanski baziliki.

PROSTOR MLADIH

Ali politika res nima vstopa?

(Nekaj misli ob dijaških protestnih manifestacijah)

Rimska študentska manifestacija, pri kateri smo sodelovali tudi slovenski dijaki (predstavljala nas je lepa skupina dijakov z vseh slovenskih šol), je bila dokaz, pravzaprav dokaz v vsedravnem merilu, da preživlja italijansko šolstvo hudo preizkušnjo. Veliko se govori o reformi šole, o novih učnih načrtih, o novih zrelostnih izpiti, veliko o obnovitvi šolskih struktur, novih učnih pripomočkov, o vstopu informatike v šolo itd. Dejansko pa se šola tudi danes mora leto za letom sprijazniti s stanjem, ki je ponekod res nevzdržno. Pomislimo samo, kaj je bilo na naših višjih šolah, ko so obstajali konkretni problemi v zvezi z razredi, in ta primer posplošimo na vso državo, pa si bomo lahko predstavljali, kaj je italijanska šola danes.

Nedvomno so torej te študentske manifestacije izraz stanja, ki nikakor ne more zadovoljiti študentov in njihovih potreb. Pravzaprav ne bi smel zadovoljiti niti države, ki v dobro urejeni šoli in s smotrnim, premišljenim učnim načrtom šol vseh vrst in stopenj vzgaja svoje državljane v koristne člane družbe, v ljudi, ki bodo po končani šoli sposobni zadovoljiti potrebe sodobnega delovnega trga.

Vendar dejstvo, ki je presenetilo široko javnost, je večkrat poudarjena in podčrtana »nepolitičnost« študentskega gibanja '85. Pokazala, pravzaprav potrdila, se je težnja mladih, da v svojem delovanju odklanjajo stranke in »politizirani« način dela.

Pri tem seveda nastane vprašanje, če bo to načelno stališče, ki trenutno res doživlja odziv in sprejem med dijaki in študenti, ostalo neoskrunjeno in se bodo di-

jaki ravnali vedno in dosledno po svoji vesti in po premisleku o tem, kaj ustreza dijaškim potrebam in željam. Zamislili smo se o tem, ko smo v italijanskem dnevniku »Corriere della sera« z dne 20. novembra prebrali intervju z dvema milanskima predstavnicama dijakov, ki proti koncu intervjuja na časnikarjevo vprašanje spregovorita tudi o politiki in vplivu političnih strank pri odločanju dijaškega gibanja. Tako pravita: »Stranke obstajajo tako za odrasle kot za mladino. Seveda vplivajo«. — Ali niste izjavljali, je vprašal časnikar Vittorio Feltri, da za politiko ni vstopa? »Od strank ne sprejemamo ukazov, pomoč pa«, se je glasil odgovor. Kdo vam je pomagal? »KPI«. Kako pa se boste zahvalili? »Jaz, Arianna, sem se včlanila. Jaz pa, Giulia, na to mislim.«

Pomenljiv odgovor torej. Odgovor, nad katerim bi se morali zamisliti dijaki, ki se zavzemajo za demokratično in res vsedijaško gibanje. Gibanje, ki ne bi bilo instrumentalizirano. Tudi naši člani koordinacijskega odbora, ki je pred Rimom postal italijansko-slovenski, bi se tega morali zavedati in dosledno paziti na to, da res samo dijaki odločajo o pobudah dijaškega gibanja.

O. K.

IZŠLA JE PRVA ŠTEVILKA »JAMBORA«

Glasilo tržaškega dela skavtske organizacije »Jambor« stopa letos v 15. leto svojega izhajanja. Kot je tradicija za ta list, se tudi letos predstavlja v novi likovni opremi, ki so jo narisali sami člani organizacije.

Letos pa je prišlo do zamenjave v uredništvu, saj prevzema mesto glavnega urednika Mitja Petaros, ki postane tako za Ivom Jevnikarjem in Markom Tavčarjem tretji urednik tega mladinskega glasila.

List ostane drugače zvest svoji dosednji obliki in vsebini. Še vedno bo njegov namen zvesto in natančno spremljati skavtizem pri nas, a tudi po svetu. Ob strogo skavtskih člankih, ki so predvsem namenjeni članom in članicam organizacije, njihovi staršem in prijateljem, pa objavlja glasilo tudi vrsto drugih prispevkov, bolj splošne vsebine in narave.

Prav zaradi tega je to mladinski list, po katerem lahko seže tudi neskavt, tako otrok kot odrasla oseba, saj je v njem vedno veliko zanimivega branja za vsakogar.

—o—

Slovenska skupnost v Trstu in Gorici se je začela pripravljati na pokrajinska kongresa. Spomladi pa bo deželni kongres te slovenske politične organizacije.

V nedeljo, 15.12., bo v prostorih Mohorjeve družbe v Celovcu redni občni zbor Narodnega sveta koroških Slovencev.

Kritično o stanju gospodarskega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo

V Milanu je bilo 21. in 22. novembra redno letno zasedanje Italijansko-jugoslovanske in Jugoslovansko-italijanske gospodarske zbornice, ki je letos potekalo v znamenju 30-letnice njune ustanovitve in v znamenju drugih obletic, prav tako pomembnih za gospodarsko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo. Jubilejno ozračje pa ni v ničemer motilo ali bilo kakorkoli v škodo konkretnosti del. Udeleženci so kritično pregledali stanje gospodarskih odnosov med obema državama, ki je, kot je razumljivo, v določeni meri tudi odraz gospodarskega stanja v obeh državah.

Na zasedanju sta uvodoma spregovorila veleposlanika Castaldo in Skataretiko, jugoslovanski minister za zunanjo trgovino Bojanič, visoka funkcionarja v italijanskem ministrstvu za zunanjo trgovino Pisani Massamormile in De Corne ter predstavniki trgovinskih zbornic iz Trsta, Gorice in Vidma ter zastopnik Gospodarske zbornice Slovenije Aljoša Mrak.

Italijanski predstavniki so poudarjali, kako v Italiji vlada zanimanje za novo jugoslovansko zunanjetrgovinsko in devizno zakonodajo, medtem ko so se jugoslovanski zastopniki zavzemali za uresničitev višjih oblik gospodarskega sodelovanja, zlasti na področju industrije in tudi tehnologije. Pri tem so opozarjali na nove predpise o vlaganju tujega kapitala. Italijani so še poudarjali, da so pripravljene sodelovati pri gradnji druge jugoslovanske jedrske

centrale, kot jih tudi zanima sodelovanje na področju kemične, petrolkemične in latske industrije. Zavzeli so se dalje za skupne nastope na tržiščih tretjega sveta. Vsi pa so ugotavljali, da bo vrednost blagovne in druge izmenjave letos morda presegla vsoto dveh milijard dolarjev.

Prvi dan so zborovalci dali velik poudarek problematiki blagovne izmenjave po tržaškem in goriškem avtonomnem računu, pri čemer so na italijanski strani obžalovali, da je vrednost teh izmenjav letos padla za 25 odstotkov v primerjavi z istim obdobjem lani. To je posledica jugoslovanskih omejitvenih ukrepov. Kritikam se je pridružil predstavnik Gospodarske zbornice Slovenije Mrak, ki je med drugim dejal, da je njegova Zbornica že posredovala jugoslovanskim zveznim oblastem ustrezne predloge za ureditev obmejnega blagovnega prometa v novi devizni in zunanjetrgovinski zakonodaji.

Dela so nato potekala v okviru komisij za industrijsko in tehnično sodelovanje, za bančno in finančno sodelovanje in za prevoze ter turizem. Vse tri komisije so predložile zborovalcem svoje dokumente, ki so bili odobreni. Marsikdo pa je z začudenjem ugotovil, da dokument, ki obravnava vprašanje sodelovanja na obmejnem območju, sploh ne omenja problematike avtonomnih računov, o katerih so še dan prej tako obširno govorili. Zakaj se resolucija te problematike izogiba?

OBISK V BUJAH

V Bujah je bila v sredo, 20. t.m., na obisku delegacija iz devinsko-nabrežinske občine. To je bilo ob tradicionalnem dnevu šolskih in prosvetnih delavcev v istrski občini, ki je pobratena z devinsko-nabrežinsko. V delegaciji so bili: občinska odbornica Marinka Terčon, ter ravnatelj slovenske in italijanske nižje srednje šole Igo Gruden in Carlo De Marchesetti. Na srečanju so načrtali bodoče pobude glede sodelovanja med šolami obeh občin, oba ravnatelja, ki sta bila v delegaciji, pa bosta te načrte v prihodnjih dneh preverila skupno z izvoljenimi šolskimi organi.

EKSPLOZIJA V FRANKFURTU

V Frankfurtu je nastala močna eksplozija pred trgovino za ameriške oborožene sile v nedeljo, 24. t.m. Ranjenih je bilo 37 ljudi, povečini državljani ZDA. Tvarna škoda je precejšnja. Eksplozija je očiten atentat, doslej pa se še ni nihče javil kot organizator tega dejanja. Kaže, da je šlo za eksplozijo dinamita v avtomobilu, parkiranem v bližini trgovine. Izvedenci so prepričani, da je atentat člen v seriji napadov na ameriške vojaške ustanove v zahodni Nemčiji.

40 let kulturnega društva v Saležu

V nedeljo, 24. novembra, je bila v telovadnici osnovne šole Lojze Kokorovec - Gorazd v Saležu slovesna prireditev ob 40-letnici kulturnega društva »Rdeča zvezda«. Slavnostni govor je imel sedanjí predsednik društva Rado Milič, ki je poudaril dejstvo, da je v Saležu bilo že leta 1914 ustanovljeno PD Bratska sloga, ki je seveda moralo skupaj z drugimi slovenskimi društvi prenehati z delovanjem leta 1927, ko so fašisti prepovedali vsakršno slovensko kulturno-prosvetno dejavnost. Takrat se je tudi v kraških vaseh moralo umakniti slovensko petje in slovenska beseda v cerkev in prav zaradi tega slovenskega petja in besede je bil tudi konfiniran organist Herman Milič, ki je do tedaj vestno in vztrajno vadil slovensko petje.

Sedanje društvo je bilo ustanovljeno v avgustu leta 1945. Poimenovali pa so ga »Rdeča zvezda«. V žaru svobode so torej v Saležu začeli takoj s plodnim in bogatim delovanjem, a tudi tu je leto 1948 z znanimi konflikti prineslo razdor v kulturnem društvu, tako da sta za nekaj časa v Saležu pela in nastopala dva zbora.

Pravi preporod v kulturnem delovanju smo doživeli v Saležu leta 1972, ko je bil ustanovljen mladinski pevski zbor, z na-

V KORIST PRIZADETIH OTROK (Ob občnem zboru sklada »M. Čuk«)

V petek, 22. t.m., je bil v Prosvetnem domu na Opčinah občni zbor sklada »Mitja Čuk«, ki, kot znano, deluje na področju vsestranske pomoči otrokom, ki imajo oviran razvoj. Poleg članov sklada, ki skrbijo za bogato in razvejano dejavnost, so bili prisotni mnogi predstavniki slovenskih kulturnih društev, športnih organizacij, ljudi, ki delajo na področju socialnega skrbstva in v šoli.

Predsedniško poročilo je prebrala Jelka Cvelbar, ki je uvodoma naredila kratek zgodovinski pregled nastanka in delovanja sklada, ki mu je uspelo opozoriti širšo slovensko javnost na ta pereči problem in privabiti k sodelovanju širok krog ljudi.

Številne prireditve in pobude, ki jih je priredil sklad, je naštel in utemeljila tajnica Stanka Čuk. Blagajnik Sergij Petaros je podal izčrpno poročilo, iz katerega je bilo razvidno, koliko je sklad namenil raznim pobudam, kot je poletni center, in podporam.

Vendar na občnem zboru ni bilo samo govora o tem, kar je bilo opravljenega do sedaj. Dorica Filipčič je orisala program sklada za naslednje mesece. Sklad bo priredil več dobrodelnih koncertov, skušal pa bo navezati stike s podobnimi organizacijami tudi z onstran meje, predvsem s Sežano in Strunjanom ter tudi drugod po Italiji ali Evropi, svoje delovanje pa bi rad razširil tudi na Goriško in v videmsko pokrajino. Tudi v prihodnjem poletju se napoveduje delovanje poletnega centra.

Organizatorji so ob občnem zboru poskrbeli za razstavo fotografij in časopisnih člankov, ki pričajo o bogatem, koristnem in hvalevrednem delovanju sklada, saj ta konkretno skuša pomagati otrokom in njihovim družinam v situacijah, ki so vse prej kot lahke.

slednjim letom pa se je uredilo delovanje društva. Zbor je dobro napredoval, leta 1979 je bila ustanovljena otroška folklorna skupina, ki se je razvila v mladinsko folklorno skupino. Predsednik Milič je med drugim povedal, da društvo pripravlja publikacijo o svojem delovanju.

Sledil je bogat spored, ki ga je poslušalo številno občinstvo ob prisotnosti mnogih predstavnikov občinskih oblasti in drugih kulturnih društev iz okoliških vasi.

Nastopil je otroški zbor Rdeča zvezda, ki ga vodi Mara Milič, pod vodstvom Janke Simonete pa je ostali spored oblikoval moški pevski zbor, ki je izvedel spored 12 pesmi.

Ob lepem jubileju so društvu »Rdeča zvezda« mnogi čestitali, med njimi zgoniški župan prof. Budin.

UNIJA ITALIJANOV Z REKE IN ISTRE

Konec prejšnjega tedna je bila v Piranu tretja konferenca Unije Italijanov iz Istre in z Reke. Na konferenci so pregledali delo, ki je bilo opravljeno v tem letu, in razpravljali o prihodnjem delovanju. Zavzeli so se, da bi šolstvo omogočalo še učinkovitejše učenje jezika okolja, predvsem pa poznavanje vrednot dvojezičnih, narodnostno mešanih območij. Poudarili so pomen za poenotenje statutov, programov in pravilnikov, ki jih pripadniki italijanske narodnosti v narodnostno mešanih občinah v Sloveniji in Hrvaški še zmeraj premalo enotno oblikujejo. Poleg tega bi morali doseči večjo uveljavitev dvojezičnosti na delovnih mestih. Na konferenci so odobrili spremembo statuta Unije, v smislu, da je dovoljena izvolitev predsednika. Po dveh letih je tako bil za predsednika ponovno izvoljen Silvano Sau.

PREJELI SMO:

Ovrženi razlogi za postavitev sinhrotrona med Padričami in Bazovico

Pokrajinski izvršni odbor Slovenske skupnosti v Trstu je na redni seji v sredo, 20. novembra, med drugim razpravljalo o najnovjšem razvoju vprašanja v zvezi z lokacijo jedrskega pospeševalnika ali sinhrotrona v tržaški pokrajini.

Tu gre omeniti predvsem pred dnevi objavljeno poročilo posebne tehnične komisije strokovnjakov, ki jo je 20. septembra imenoval sam predsednik Področja za znanstvene raziskave pri Padričah Anzellotti, in to na pritisk krajevnega slovenskega prebivalstva in tudi političnih sil, med temi Slovenske skupnosti.

Omenjena tehnična komisija je namreč ugotovila, da je lokacija sinhrotrona povsem možna brez posebnih problemov tudi znotraj območja obstoječega Raziskovalnega središča. S tem so bili ovrženi vsi razlogi, da bi se morale zaseči in razlstiti nove obširne površine med Padričami in Bazovico z vsemi nepopravljivimi, ušodnimi posledicami tako za krajevno prebivalstvo kot za celotno našo narodno skup-

POKRAJINSKA GOSPODARSKA KONZULTA

V ponedeljek, 25. t.m., je bila umestitevna seja nove pokrajinske gospodarske konzulte, katere mandat traja štiri leta. Prisoten je bil tudi predsednik deželne odbora Biasutti. Predsednik tržaške trgovinske zbornice Tombesi je v svojem poročilu analiziral proizvodno stvarnost v tržaški pokrajini. Sledila je krajša debata, med katero so skušali izluščiti skupne smernice gospodarske politike za Trst.

—O—

PRIREDITVE IN OBVESTILA

Zveza slovenskih kulturnih društev vabi na 5. folklorno prireditev, ki bo v soboto, 30. novembra, ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu. Nastopila bo akademska folklorna skupina »Joža Vlahovič« iz Zagreba z izborom ljudskih plesov in pesmi.

—■—

Zveza cerkvenih pevskih zborov vabi na revijo pevskih zborov, ki bo v nedeljo, 1. decembra, ob 17. uri v Kulturnem domu v Trstu.

—■—

Krščanska kulturna zveza prireja v nedeljo, 8. decembra, ob 14.30 v mestnem gledališču v Celovcu osrednjo gledališko predstavo. Na novo nastala skupina ODER OBACE, pri kateri sodelujejo mladi koroški igralci, bo ob 110-letnici rojstva Ivana Cankarja uprizorila igro

KURENT

To Cankarjevo povest je dramatisiral Marjan Belina. Mentor skupine in režiser je Franci Končan.

—O—

Slovensko stalno gledališče prireja srečanje ob 40-letnici svojega neprekinjenega delovanja. Srečanje bo v nedeljo, 1. decembra, ob 10. uri v Kulturnem domu v Trstu, Ul. Petronio 4.

ČESTITAMO!

Na leposlovni fakulteti tržaške univerze je te dni diplomirala Veronika Breclj iz Devina. Za uspeh ji iskreno čestitajo prijatelji in znanci. Čestitkam se pridružuje naš list.

Letošnja Cecilijanka v znamenju U. Vrabca in evropskega leta glasbe

Kateri so smotri in pomen pevske revije, si lahko vsakdo predstavlja. Revija, kot je Cecilijanka, je namreč priložnost, da se zbere in zapoje sorazmerno zelo veliko število zborov, ki so prav zato zelo različni po svojih zmogljivostih, repertoarju in glasbenem občutku.

Pomenijo pa tudi priložnost, da tako pevci in pevovodje, kot tudi občinstvo, nekoliko pomislijo na stanje naše pevske kulture in na ljudi, ki jim je bila posvečena letošnja Cecilijanka. Kot vemo, so to Bach, Händel in Scarlatti, ki jim je posvečeno letošnje Evropsko leto glasbe, in naš zamejski skladatelj, 80-letnik Ubald Vrabec.

Pri treh velikih, ki spadajo v sam vrh svetovne glasbene ustvarjalnosti, bi si vzeli za zgled Bachovo pravilo, da tudi pri glasbeni ustvarjalnosti in poustvarjalnosti človek doseže določeno kvaliteto le z veliko marljivostjo. Brez dela namreč ni uspehov! Ob življenjskem jubileju Ubalda Vrabca bi radi poudarili priljubljenost tega skladatelja pri naših pevskih zborih. Veliko je napisal Ubald Vrabec v svojem dolgem glasbeno-ustvarjalnem življenju. Med deli, ki

jih je uglasbil, pa je mnogo takih, ki imajo že danes vrednost »klasičnega« del slovenske zborovske literature. Že večkrat smo lahko ugotavljali, da si skoraj ni mogoče predstavljati celovečernega koncerta slovenskega vokalnega ansambla brez vsaj ene Vrabčeve pesmi. To pa je tudi dokaz za kvaliteto njegovih skladb.

Na letošnji reviji, ki je bila v soboto, 23., in v nedeljo, 24. novembra, v Katoliškem domu v Gorici, je nastopilo kar 23 zborov. V veliki večini so to zbori, ki delujejo na Goriškem, nastopili pa so tudi pevci iz Celovca, Kanalske doline, Trsta in Slovenije. Nekateri zbori so dokazali res kvalitetno petje, tudi izbira pesmi je bila letos sorazmerno zanimiva in je kazala napredek v smeri obogatitja repertoarja slovenskih pevskih sestojev. Sicer nekateri zbori tudi glasovno niso mogli biti kos zahtevnejšim kompozicijam, je pa to edini način, da se začneta dvigati tudi pevska tehnika in kultura sploh. Na reviji smo lahko slišali veliko Vrabčevih skladb in prav to dejstvo nas je utrdilo v prepričanju, da skladatelj, ki deluje v sicer ozkem prostoru, kot je naš, vseeno lahko opravi izredno pomembno kulturno in narodno poslanstvo. Vzgoje v vseh smislih, ne samo na glasbenem in umetniškem polju, ampak tudi vzgoje srca in zavesti, kar je pravzaprav tudi smoter vsakršne umetnosti. Cecilijanka se je torej zaključila. Lahko bi povedali svoje mnenje o nastopajočih zborih. Vendar tega ne bomo naredili. Na splošno pa bi radi podčrtali vtis, ki smo ga imeli ob poslušanju revije, se pravi, da je opaziti pri večini zborov nekaj odločnih, načelnih premikov v pozitivno smer. Opazna je n.pr. volja po kvaliteti in nekateri zbori se res trudijo, da bi peli kar najbolje. V to pozitivno smer kaže tudi izbira pesmi, ki so še pred kratkim bile poredko izvajane na naših odrih. Poleg domačih avtorjev polpretekle in sedanje dobe so se mnogi odločili tudi za polifonijo, ki pa bi od zborov zahtevala tudi več tehničnega znanja, drugi so segli po tuji zborovski literaturi, kar lahko spodbudno vpliva tudi pri petju slovenskih skladateljev. Nekateri zbori še vedno delajo preveč osnovnih napak, ki bi jih lahko z lahkoto odpravili, n.pr. glede izgovarjave končnih nosnikov, kot sta m in n; nezvenečih soglasnikov, kot so t, š, č itd., širokega ê in ozkega é itd.

CARLO RUBBIA, ČASTNI DOKTOR

Veličina neznanskega tehničnega in znanstvenega napredka na področju računalništva, obenem pa strašljive neznanke o moralnih in družbenih posledicah perspektiv, ki se odpirajo. To je bila v bistvu vsebina kratkega posega, ki ga je imel v soboto, 23. t.m., v Vidmu, goriški znanstvenik, Nobelov nagrajenec za fiziko v lanskem letu prof. Carlo Rubbia. Videmska univerza mu je namreč podelila častni doktorat iz informatike.

Utemeljitev za prvi doktorat »honoris causa«, ki ga je podelilo mlado vseučilišče, je prebral dekan fakultete za matematiko, fiziko in naravoslovje.

Slovesnost je bila pred polno dvorano profesorjev, študentov in furlanskih političnih, cerkvenih in vojaških oblasti na videmskem gradu, kjer so tudi slovesno začeli novo, osmo akademsko leto videmske univerze. Poročilo o lanskem delu je prebral rektor prof. Frilli, ki je orisal težave, a tudi uspehe vseučilišča, ki ima zdaj šest fakultet, v kratkem pa bo prišlo še do medicine.

Nova umetniška pridobitev Mirenskega Gradu

Ob poti na Mirenski Grad k božjepotni cerkvi Žalostne Matere božje nas, kot je znano, spremljajo tudi postaje križevega pota, katerega simboliko so doslej ponazarjale le serijske reprodukcije, brez posebne umetniške vrednosti. Določene želje po novih podobah so se uresničile v tem mesecu, ko je nova znamenja upodobil mladi slovenski slikar Lojze Čemažar iz Ljubljane. Delo je izvedel v grafitni tehniki z vabljivim modernim pristopom, zraslem na globoki osebnosti poduhovljenosti. Lepota njegove umetnosti je vsekakor vredna ogleda.

Nove podobe križevega pota bodo blagoslovili

na prvo adventno nedeljo. Obred, ki se bo ob 14.30 začel pri prvi postaji ob vznožju prijaznega griča, bo vodil novogoriški dekan Jožko Benedetič.

Mirenski Grad krasita tako odslej kar dve umetniški realizaciji znamenj križevega pota kot enega od klasičnih oz. prvinskih stalnic na umetniških poteh religioznih umetnikov. Živa razgibanost Toneta Kralja na podobah križevega pota v velikih obokih stranskih ladij samega svetišča, upodobljena v letih 1957/58, je dobila mladostno bratovščino v postajnih znamenjih Lojzeta Čemažarja ob vzpenjanju na sončni grič.

Na letošnji Cecilijanki so organizatorji - Zveza slovenske katoliške prosvete - poskrbeli tudi za nagrajevanje. Tako je mešani zbor »Lojze Bratuž« iz Gorice dobil priznanje Zveze katoliške prosvete za 25. nastop na reviji. Mešani zbor Rupa-Peč Gallusovo listino Zveze kulturnih organizacij Slovenije ob 50-letnici delovanja, pevovodja Maks Debenjak je prejel zlato Gallusovo značko Zveze kulturnih organizacij Slovenije za življenjsko delo, pevovodja Herman Srebrnič pa priznanje Zveze katoliške prosvete iz Gorice za 25. nastop na Cecilijanki.

Revije so se udeležili tudi številni predstavniki oblasti, med katerimi so bili goriški župan in prefekt, devinsko-nabrežinski župan in drugi vidni slovenski politiki in kulturniki, med temi, je bil Slavljenec Ubald Vrabec, ki so mu v nedeljo podelili priznanje ob njegovem življenjskem jubileju in uspešnem ustvarjalnem delu.

MIRENSKI GRAD,

nedelja, 1. decembra, ob 16. uri

HUBERT BERGANT

orgelska dela J. S. Bacha

20. (zaključni) koncert iz ciklusa ob 300-letnici Bachovega rojstva.

MLADINSKA SEKCIJA Ssk PROTI ŽALITVAM NA RAČUN SLOVENCEV

Tajništvo mladinske sekcije Slovenske skupnosti iz Gorice odločno obsoja protislovenske letake, ki se pojavljajo na goriških ulicah in se tičejo naše narodne manjšine.

Letaki, ki nosijo podpis Zveze za zaščito italijanstva Gorice in podpis stranke MSI, grobo žalijo slehernega Slovenca in vsebujejo laži glede naše zgodovine v teh krajih.

Besede, ki jih širi že omenjena stranka in protislovenska zveza, so sramotilne in niso vredne omikanega človeka.

Trditve, ki jasno žalijo dobro ime in čast Slovencev, bi zaslužile kazensko obravnavo, ki bi jo lahko sprožilo vsako slovensko društvo ali ustanova.

OBVESTILO

Kdor bi rad poslovenil svoj priimek ali ime, naj zavrti telefonsko številko 884141 (0481) vsak dan od 18. do 19. ure. Mladinska sekcija iz Gorice še vedno sestavlja seznam tistih, ki se za to zadevo zanimajo. Vsakdo se lahko obrne za informacije na predstavnike Mladinske sekcije.

Mladinska sekcija Gorica

—o—

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu — Peterlinova dvorana, Donizettijeva ulica 3 — bo v ponedeljek, 2. decembra, predstavitev dveh literarnih novosti pisatelja Alojza Rebule:

■ »SAVLOV DEMON« — šest iger z religiozno tematiko

■ »OBLAKI MICHIGANA« — ameriški dnevnik 1975

Obe knjigi bo predstavila prof. Ester Sferco. Začetek ob 20.30.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dvajset Bachovih koncertov

Evropsko leto glasbe se počasi izteka, seveda še vedno v znamenju bolj poudarjene poustvarjalnosti neizčrpnih virov glasbene zakladnice. Opazno sled smo razgibanosti jubilejnega leta namenili tudi v našem listu, še posebej koncertom orgelskih skladb Johanna Sebastiana Bacha v izvedbi slovenskega orgelskega virtuozu Huberta Berganta. Naš mojster se je odločil za zares enkratno oddolžitev spominu velikega skladatelja ob 300-letnici rojstva in s skorajšnjo realizacijo izjemnega načrta — izvesti vse znane orgelske skladbe J. S. Bacha — opravil nedvomno veliko delo. Sicer pa gre najistovetnejšo predstavitev ciklusa prepustiti mojstru samemu, kot jo je podal v programskem listu za zaključni koncert.

Bachov ciklus v očeh umetnika

»Lani je 6. novembra minilo deset let, kar sem začel svoj prvi Bachov ciklus, ki ga je sestavljalo petnajst koncertov v stolnici, šempetrski in trnovski cerkvi v Ljubljani. V uvodu programske knjižice sem tedaj zapisal: "Za ciklus večerov, ki naj zajema ves Bachov orgelski opus, vsi organisti ne izbirajo enako skladb in se ne držijo istih kriterijev. Če bi nekritično uvrstili v serijo Bachovih večerov tudi tiste skladbe, katerih poreklo je negotovo, ali pa je že celo z gotovostjo izpričano, da niso mojstrove, bi se število večerov povečalo najmanj za polovico. Izbor je mnogokrat zelo težaven, saj so še za mojstrovega življenja v tisku izšle samo tri enote..."

Opogumljen od mirenskih prijateljev sem v letošnjem glasbeno jubilejnem letu zastavil svoj drugi Bachov niz orgelskih koncertov z željo, da bi jih realiziral nekako sedemnajst. Sklenil sem namreč, da bom tokrat po zgledu A. Rubinsteina, ki je to počenjal večkrat, svoje sporede sestavljal sproti, pač glede na cerkev in glasbilo. Tako sem bil prisiljen ravnati že med veliko turnejo s Slovenskim oktetom s štiriinosemdesetimi

koncerti v domovini in zamejstvu. Stanje orgel se namreč neprestano spreminja. Spontano sestavljanje sporedov je rodilo željo, da bi tokrat izvedel tudi dela, ki so sicer izšla kot Bachova, a so o njih muzikologi dognali, da so pravi avtorji G. Böhm, J. L. Krebs, F. Couperin, J. C. F. Fischer idr. V letošnjo serijo sem uvrstil tudi lani odkrito in letos izdano "Neumeistrovo zbirko". Zvezek, ki ga sestavljajo korali, sem naštudiral v dvanajstih dneh in ga izvedel v cerkvi sv. Roka v Gorici, še preden je bil v javni prodaji. Tako je ciklus narasel na dvajset koncertov.

Pri sestavljanju sporedov sem se opiral na založbe Peters, Wilhelm Hansen (Kopenhagen), Deutscher Verlag für Musik (Leipzig), Lea Pocket Scores (New York), katere osem zvezkov sloni na izdaji Bachovega društva. V veliko pomoč mi je bila tudi Dupréjeva izdaja celotnega Bachovega orgelskega opusa v dvanajstih zvezkih, ki jo je omogočila založba Bornemann v Parizu.

Na Dunaju so v avguštnski cerkvi, kljub že obstoječim izvrstnim Riegerjevimi mehničnim orglam, za letošnji Bachov ciklus s sedemnajstimi koncerti postavili novo glasbilo, ki je zgrajeno po vseh principih orglarske umetnosti iz Bachovega časa. Sam sem se zadovoljil večinoma s pnevmatskimi glasbili tvrdk Mascioni, Valiček, Kacin, Zanin, bratje Zupan, Jenko, Benda in Bencz.

Med borbo za zakasnevanjem izgovorjene piščali in z zvočno neizenačenostjo sem prišel do spoznanja, da lahko postanejo orgle naša nematerialna duhovna abstrakcija. To spoznanje lepo dopolnjuje Dupréjeva ugotovitev: "Igrati orgle pomeni razodevati voljo izpolnjeno z gledanjem večnosti."

Kratek pregled ciklusa

Po desetih letih se je torej mojster Bergant vrnil k orgelskemu opusu velikega Bacha in pri-

pravil nov Bachov ciklus, tokrat na Primorskem. S ciklusom je obiskal naslednje kraje: Miren, Novo Gorico - Kapelo (dvakrat), Branik, Doberdob, Vrtojbo, Nabrežino, Šturje, Devin, Crniče, Deskle, Šempas, Podnanos, Postojno, Planino pri Raketu, Črni vrh, Gorico (Sv. Rok), Kromberk in Šandrež. Dvajseti — zaključni koncert — bo mojster predstavil v nedeljo, 1. decembra, ob 16. uri na Mirenskem Gradu. Na njem bo izvedel še preostale Bachove korale, fantazijo BMW 713, koncert v C-duru BMW 594, trio BMW 664 oz. 655, kanonske variacije BMW 769 in passacaglio BMW 582.

P. B.

—O—

NOVA KNJIGA BRANKA BABIČA

Založništvo tržaškega tiska in Založba Lipa sta pred kratkim izdala knjigo znanega političnega in družbenega delavca Branka Babiča. Gre za knjigo, ki je izšla v zbirki esejev, obravnava pa politično in družbeno stanje v naših krajih med drugo svetovno vojno in prva leta po njej. Gre torej za pričevanje človeka, ki je bil v prvi osebi angažiran v dogajanje tistih časov.

Zanimivo in predvsem pričevanjsko knjigo bodo predstavili danes, 28. t.m., ob 19. uri v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu. Predstavitev prirejata poleg Založništva tržaškega tiska še Združenje aktivistov Osvobodilnega gibanja na Tržaškem in Zveza vojnih invalidov NOB. Na vrsti bo tudi krajši kulturni spored, pri katerem bodo sodelovali zbor »Jadran« iz Milj, razni recitatorji in kitarist Marko Feri.

»PAVLIHA IN MICA« V KULTURNEM DOMU V TRSTU

V napovedi letošnjega repertoarja je vodstvo Slovenskega stalnega gledališča še posebej poudarilo skrb za mlade gledalce, katerim je poleg ponovitve Snežne kraljice namenilo dve novi predstavi. Prva od teh je na sporedu že ta teden. Gre za tragikomedijo ali komitragedijo Auranda Harris Pavliha in Mica, ki je po vsebini primerno za majhne in večje otroke, tudi tiste, ki so že obremenjeni z leti. V prepričanju, da ga bodo veseli tudi odrasli gledalci, se je vodstvo gledališča odločilo, da jo vključi v abonma, mimo običajnih šestih del.

Harris nam pripoveduje o zapuščenem lutkovnem gledališču. V šestih zaokroženih slikah, bogato opremljenih z glasbo, plesom in petjem, nam igralci in lutke ustvarijo čudovito razpoloženje vedrine in zabave, skozi smeh pa povejo tudi marsikatero bridko. Igra za otroke torej, v kateri bodo odrasli razbrali tisto nekaj več, kar je temeljna zanimivost Pavlihe in Mice.

Kostume in lutke si je zamislila Marija Vidau, sceno je izdelal Marjan Kravos, režiserju Mariu Uršiču pa je s koreografijo in pantomimo pomagal Jaka Hafner. Naslovni vlogi igrata Stojan Colja in Maja Blagovič, v številnih drugih pa po večkrat nastopijo Jaka Hafner, Tone Gogala, Vladimir Jurc in Adrijan Rustja.

—O—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU Kulturni dom v Trstu

AURAND HARRIS
PAVLIHA IN MICA
Režija MARIO URŠIČ

Popoldanske ponovitve v četrtek ob 14. uri, v petek ob 14.30 in v soboto ob 16.00, matineeja za šole vsak dan od srede ob 9.30.
ABONENTI SI LAHKO OGLEDAJO KATERO-KOLI PREDSTAVO.

Mesečnik »RODNA GRUDA«

Izdaja ga Slovenska izseljenska matica (Cankarjeva 1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija, YU) in je namenjen Slovincem po svetu. Mogoče ga zato pri nas v zamejstvu le malokdo pozna, četudi obravnava tudi naše zamejske probleme in povezuje, lahko bi rekli, dom in svet.

Letošnja 11. številka prinaša izredno zanimive članke; kot uvodnik zapis pod naslovom Aljažev stolp in slika župnika Aljaža, ki ga je pred 90 leti postavil na vrhu Triglava. Nato sledijo pisma in besede glavnega urednika J. Prešerna, pa skrbno izbrane zanimive drobne novice iz gospodarskega in kulturnega življenja.

Med daljšimi članki je vredno posebne pozornosti poročilo o poletni šoli slovenščine za naše izseljence, ki jo prirejajo v Kranju. Tu se med poletjem izpopolnjuje slovenska izseljenska mladina v domači govorici. Nadaljnji članki govore o gospodarskem pomenu Prekmurja, slovenskem filmu, tržaškem Mihcu in Jakcu, čemur sledijo prispevki iz življenja naših izseljencev.

Ne manjka tudi turistični vodnik, zanimivosti iz slovenskega ozemlja (tokrat je predstavljen jamski hrošček drobnovratnik), čudoviti barvni posnetki iz slovenske krajine. Pa tudi potopis

»Med Slovenci v Avstraliji« je lep prispevek iz življenja naših ljudi. Nekaj prispevkov se nanaša na slovensko leposlovje: črtica in nekaj pesmi Valentina Polanška, pred kratkim umrlega slovenskega književnika na Koroškem. Nekaj zgodbic in spominov prispevajo tudi naši slovenski ljudje po svetu. In spet novice iz slovenskih nasebin od vse povsod.

Potem kotichek z ugankami in križankami, čemur sledi izredno lep prispevek o Rateškem rokopisu, poznanem bolj pod imenom Celovski rokopis iz druge polovice 14. stol., ki prinaša slovenske molitve in izpoved vere. Ob koncu še nekaj slovenskega za gospodinjo.

Mesečnik vsebuje poleg tega še mnogo slik, fotografij, angleško in špansko prilogo in naročilnico za Slovenski koledar '86, s kratkim opisom vsebine, za tiste, ki bi ga hoteli naročiti (za Italijo 7.000 lir). Letna naročnina za »Rodno grudo« pa znaša 13.000 lir. Grafična oprema je umetniško zasnovana in nas spominja na naše primorske izdaje po prvi vojni, ki so jih oblikovali naši takrat poznani slikarji. Za vse, ki se zanimajo za slovenstvo med domom in svetom, je mesečnik »Rodna gruda« nepogrešljiv.

Polemika o Venetih pred koncem?

V Književnih listih ljubljanskega dnevnika »Delo« je polemika o Venetih dosegla vrhunec, potem ko sta si izmenjala svoje poglede na to vprašanje književnik in slavist Matej Bor ter Alenka Šivic-Dular s Filozofske fakultete v Ljubljani.

Njuna izvajanja v smislu »za ali proti« Venetom kot prednikom Slovencev ter praslovansko-jezika predzgodovinskih Venetov (Vendov) so odprla nova vprašanja, mimo katerih znanost, tako jezikoslovje kot zgodovinska, odslej ne bo več mogla, ne da bi zavzela jasnejše stališče.

Očitno je, da javnost ne verjame več v pravljico, da izhajajo Slovani iz močvirja za Karpati, odkoder so prišli kot naselitveni val na Balkan in odtod še v vzhodne Alpe. Številna slovenska krajevna imena v osrednjih Alpah in Švici, pa tudi po Apeninu tja do Sicilije terjajo svojo razlago.

Edini naselitveni val, ki jih je zapustil, pa so bili praslovanski Veneti, za katere arheologija ugotavlja naselitev iz Lužiške kulture v 12. stol. pr. Kr. Veneti so bili nosilci Kulture žarnih grobišč. Zanimivo je, da se ob žarnih grobiščih pojavljajo še danes imena, ki jih je mogoče razumeti preko slovenščine. Ob žarnem grobišču Milazzo (Sicilija) najdemo imena Mela za reko, Rascolmo za rt, Portella Mandrazzi itd., ki pomenijo isto kot v slovenščini »melec«, »mela« (reka v melini), »holm« ter »medrje«. V Kalabriji najdemo spet Melia, pa Plati, pa Polia. Med Bazilikato in Kampanijo sedlo z imenom Sella di Conza, to je »konec« doline, znan tudi v osrednjih Alpah v številnih Konz, Kunz, in celo slovenski in nemški priimek Kunz, Kunzle itd. V hribih pod Bologno je kraj Grizzano, pa tudi Lorian, pri Forliju spet Ronco itd. itd.

Celo nemško jezikoslovje navaja danes, da iz-

haja ime Alpe iz lob - alb, isti koren kot pri slovenskemu lob-anja.

Ugotovitev, ki jo podaja Matej Bor, da je namreč obstajala ne le vzhodna praslovansščina, ki jo danes jezikoslovci priznavajo, temveč tudi zahodna, kateri je pripadal tudi jezik Venetov, je daljnosežna. Odkriva namreč, kako zgrešeno so doslej vrednotili tudi slovenščino, ki ima korenino v praslovansščini zahodnega tipa oz. venetščini.

Še danes prenašamo namreč posledice čiščenja slovenščine po vzhodnoslovanskem modelu, češ da je naš vsakdanji »ja« nemški in nam v šoli zabijajo v govorico hrvaški in ruski »da«. Ali pa čiščenje besed, ki so po zunanosti enake nemškimi, kakor »gasa« ali »štala« (Gasse, Stall), dasi je nemščina oz. germanščina vsaj za pol ti-

sočletja mlajša od pra-slovansščine in slovenščine.

Odpor proti novim spoznanjem s strani uradnega jezikoslovja in zgodovinskega je dokaj hud, saj se dejansko ruši model, ki je trajal vsaj sto let in ga je na prehodu stoletja uveljavila nemška znanost, ki je bila v službi nemškega nacionalizma. Slovani, ker menda prihajajo iz močvirja, so manjvredno ljudstvo. Zato naj dajo prostor nemški kulturi in tehniki, ki prinaša napredek.

V to »znanstveno« dognanje, ki se je vleklo skozi gore priročnikov, knjig in enciklopedij, je pri Slovencih komaj kdo podvomil. Le redki so si upali iznesti drugačna gledanja npr. Tuma, D. Trstenjak, D. Žunkovič, tudi R. Badjura. Toda obveljali so kot neznanstveni. Manjvrednost Slovanov, posebej še Slovencev, je namreč ustrezala tudi unitaristični ideologiji po prvi vojni. Zato je v znanstveni karieri zablestel unitaristič-

nadaljevanje na 8. strani ■

Hudi časi za kadilce v Italiji

Kadilcem pretijo hudi časi: v Italiji bo namreč pričela veljati prepoved kajenja po prevoznih sredstvih in javnih lokalih ter po uradih in drugih delovnih prostorih. Tako določa zakonski osnutek, ki ga je pripravil minister za javno zdravstvo Degani in ga že izročil predsedstvu ministrskega sveta. Vsi cigaretni ovojkici pa bodo morali imeti napis: »Ministrstvo za zdravstvo opozarja, da prekomerno kajenje škodi zdravju.« Poleg tega bodo proizvajalci morali seznaniti kupce s poprečno vsebino nikotina, katrana in ogljikovega monoksida, ki ga vsebuje vsaka cigareta.

Zakonski osnutek tudi prepoveduje kakršnokoli obliko reklame za cigarete. Tisti, ki bodo kadili po bolnišnicah, šolah, pre-

voznih sredstvih, gledališčih, zabaviščih, po javnih in zasebnih delovnih mestih, televizijskih in radijskih študijih, bodo morali plačati globo od 10 tisoč do 50 tisoč lir. Za kršitelje reklamnih določil pa bodo obveljale upravne sankcije od štiri do 50 milijonov lir.

Ta denar bo šel za zdravstveno vzgojo in za raziskave proti posledicam kajenja. Prepoved kajenja bo veljala tudi za kakršnokoli zaprt prostor, kamor imajo dostop otroci mlajši od 12-tih let. Zakonska pobuda proti kajenju izhaja iz ugotovitve, da je škodljivost te razvade znanstveno dokazana in da kajenje škodi pljučem, srcu, prebavilom, živcem in kožnemu tkivu ter pospešuje pljučni rak.

DUŠAN ČERNE

Zakaj smo in ostanemo Slovenci

III.

Demokratsko pojmovanje življenja in težnja po socialni pravičnosti nujno zahtevata poštenega človeka. Zato so Slovenci že od nekdanj imeli poštenost za najvišjo osebno odliko. S poštenostjo sta v najtesnejši zvezi čut za odgovornost in požrtvovalnost, ki sta bila pri Slovencih vedno zelo razvita. Če je kaj v nai zgodovini velikega, je požrtvovalnost naših kmečkih mater in kulturnih delavcev, ki so nam ob dobrednem stradanju zapustili zavidanja vredno gmotno in duhovno dediščino. V zvezi s tema odlikama sta tudi naša pridnost in skromnost, ki ju drugi narodi še danes zelo cenijo.

Kot delavni in pridni ljudje so Slovenci v spopadu z vsakdanjim življenjem uvideli potrebo po organiziranem delu. Tako so si sčasoma ob vplivu prirode vzgojili v sebi močan smisel za organizirano podrobno delo.

V čustvenem območju je poglobljena lastnost slovenskega značaja lirčno razpoloženje, ki je združeno z rahlo otožno refleksivnostjo, kar se odraža iz skoro vseh narodnih pesmi in slovenske umetnosti, zlasti slovstva. Naša razglabljaljoča narava nas sili, da ne ostajamo pri obravnavanju neke zadeve na površju, marveč da jo skušamo

doumeti v njenem jedru. Torej Slovenci nismo površen narod. V svojih čustvih smo odkriti, pristni in neposredni. Ker izhajamo iz kmečkega življenja, smo zelo navezani na domačijo, na rodno deželo in naravo, ki jo ljubimo bolj kot marsikateri narod. Menda naletiš malokje na svetu na kmeta, ki bi bil tako zakoreninjen v svoj grunt, kakor je naš slovenski kmet. In prav ta lastnost nam je veliko pripomogla, da smo vztrajali stoletja pod tujo oblastjo na tako izpostavljenem ozemlju, kakor je slovensko.

Kar se tiče umskih sposobnosti, morajo vsi priznati, da jih imamo vsaj toliko, kolikor večina drugih narodov. Saj smo dali človeštvu, v razmerju z našim številom, vsaj toliko znanstvenikov in novatorjev kakor drugi narodi (Vega, Štefan, Vidmar, Peterlin itd.). Res pa je, da zaostajamo v številu strokovnjakov v uporabnih vedah, to pa izhaja iz tega, da do nedavno nismo razpolagali z laboratoriji in industrijskimi napravami, ki so nujno potrebne za vzgojo izvedencev. Vendar pa nam tuji brez izjeme priznavajo eno odliko, in sicer, da smo eden najbolj nadarjenih narodov za jezike. Slovenci ne premoremo samo lepega števila slavnihi jezikoslovcev, marveč imamo

tudi izredno veliko preprostih ljudi, ki obvladajo po en, dva ali celo tri tuje jezike.

Bil bi pa pristranski, če bi poleg vrlin ne omenil tudi naših glavnih slabosti. Med temi moram predvsem poudariti glavno slovensko napako: to je slepa zagrizenost v ideoloških, zlasti pa v političnih zadevah. Ta napaka je že prinesla Slovincem mnogo gorja. Delno izhaja iz nekakšne neuravnovešenosti značaja nekaterih naših ljudi, delno pa iz pomanjkanja življenjskega izkustva. Opazno je, da med Slovenci z lahkoto naletiš na velike bahače, kakor tudi na pretirane skromneže, na strastne veseljake in ravno tako hude pusteže in tako tudi na pretirane politične zagrizence in na popolne politične mlačneže. Naši narodni vzgojitelji bi se ob tem pojavu morali zavzemati, da bi prišlo do ublažitve slepe zagrizenosti s preudarno strpnostjo ter do preusmeritve zagrizenosti v pozitivno izživljanje.

Druga slovenska napaka je partikularizem. Slovenci gredo v demokratičnem pojmovanju življenja mnogokrat predaleč. Vse kaj preradi se brezpotrebno cepimo v številne stranke, društva in gospodarska podjetja. Ako takšna cepitev ne izhaja iz dejanskih potreb in ni utemeljena, je škodljiva za narod in poedince. O tem bi morali prepričati naše ljudi ter okrepiti v njih sredotežne sile.

Naša napaka, na katero še vedno naletujemo pri nekaterih ljudeh, je tudi hlapčevstvo in sramotna ponižnost. Najgrša je ta

Koledar dramskega sporeda radia Trst A za mesec december

Vsako soboto, od 2. novembra 1985 do 25. januarja 1986, ob 18. uri: VEČNI SOPOTNIKI. Sklop velikih pesnitev za večerajšnji in današnji rabo v izboru in pripovedi Vladimira Jurca ter v režiji Sergeja Verča. Jezikovna redakcija besedil Jože Faganel. Ton in montaža Bruno Sindici. Produkcija Radio Trst A. Stereo. (Ponovitev vsako nedeljo ob 14.40).

V soboto, 7. decembra: Karl Hynek Macha »MAJ«. Prevod Dušan Ludvik. Življenje Mache, nesrečnega pesnika zagrenjene mladosti, razočarane ljubezni in neizpetih sanj, je teklo v široki strugi zadnjih desetletij češkega narodnega in literarnega preroda. Pomembna pesnitev avtorja, ki vnaša v češko literarno ustvarjalnost nove provokativne duševne in umetniške vrednote.

V soboto, 14. decembra: Ivan Goran Kovačić »JAMA«. Prevod Tone Pavček. Na zaključku življenja in dela hrvaškega pesnika Ivana Gorana Kovačića (1913-1943) stoji kot pošasten privid in obenem kot neizpodbitno dejstvo tragična pesnitev »Jama«. Resničnost, ki jo čutimo na straneh »aJme«, nas ne pretrese samo s svojo grozo, ampak tudi, če ne predvsem, z umetniško poustvaritvijo in globoko moralno prežaritvijo objektivne danosti.

V soboto, 21. decembra: Vladimir Majakovski »OBLAK V HLAČAH«. Prevod Tone Pavček. Pesnitev »Oblak v hlačah«, prva pesnitev Majakovskega in prva pesnitev v ruski književnosti XX. stoletja, ohranja tudi za naš čas neko posebno lastnost — namreč, da nas preseneča z jezljivostjo in besom, ki lijeta iz dvaindvajsetletnega pesnika, kot hudournik, na rusko meščansko družbo, na njeno življenjsko obliko in vsebino.

V soboto, 28. decembra: Aleksander Aleksandrovič Blok »DVANAJST«. Prevod Mile Klopčič.

Pesnitev »Dvanajst« je Blok napisal v januarju 1918., iz razpoloženja, ki ga je zajelo ob oktobrski revoluciji. V svojem dnevniku je zapisal, da fizično sliši trušč podirajočega se starega sveta. V navalu navdiha, ki po svoji silovitosti spominja na pesnikovo mladost, je v treh tednih napisal pesnitev »Dvanajst«. Pesnitev je v slovenščino prevedel pesnik Mile Klopčič že leta 1927. Bil je to njegov prvi prevod iz ruske poezije in menda prvi slovenski prevod iz sovjetske poezije.

V torek, 3. decembra, ob 18. uri: Jožko Lukeš »NOC PO JUBILEJU«. S tem delom se je naš znani dramski igralec in avtor številnih radijskih iger udeležil lanskega natečaja za izvirne radijske igre, ki ga je razpisalo dramsko uredništvo naše postaje. Predmet avtorjevega dramskega razmišljanja je hrupna noč po jubileju igralca, ko se le-ta zateče na svoj dom. Ob srečanju z znanimi obrazi prisostvuje filmu svojega življenja, ki je bilo res ovenčano s slavo in uspehi, toda ... **V glavni vlogi nastopa avtor sam. Režija Adrijan Rustja. Produkcija Radio Trst A.**

V torek, 10. decembra, ob 18. uri: odprti dramski val. Saša Vuga »SILVESTROVO ČREPINJ«. V svoji najnovejši igri »Silvestrovo črepinj« se avtor loteva zanimivega motiva. Gre za Silvestrovanje v Rimu, ki ga doživljata kmalu po vojni mlad Slovenec in Rimljanka. Na vitez je to rekonstrukcija ljubezenske noči, v resnici pa oster in brezkompromisen moralni obračun s svetom, kakršnega izvede senzibiliteta sodobne mladine, katere predstavnica je prav mlada Rimljanka. **V glavnih vlogah nastopata Boris Cavazza in Jožica Avbelj. Režija Rosanda Sajko. Produkcija RTV Ljubljana. Stereo.**

V torek, 17. decembra ob 18. uri: iz mednarodnega natečaja »Prix Italia«. Cecilie Loveid

»ALI JESTE GALEBE?«. Radijska igra. Norveška avtorica Cecilie Loveid nam v tem pretresljivem delu, ki se dogaja v času nemške okupacije, ko ni bilo ne hrane, ne svobode in niti sreče, pripoveduje o Kristini, ki sanja, da bi postala igralka. Kruh si služi kot gospodinjska pomočnica, ob delu pa hodi na lekcije k neki primadoni največjega bergenskega gledališča. Tako dobi majhno vlogo v nekem variatejskem gledališču, ki pa ga zaradi vojne kmalu zapro. Zdaj je Kristina podobna mlademu galebu, ki prvič poskusa poleteti — nedvomno zelo slasten in lahak plen za lakomne ujede, ki si žele svežega mesa. Galebje meso, ki je sicer neužitno, pa je med vojno zelo teknilo. **Prevod Darinka Hribar. Glasba Aleksandra Purrič. Režija Boris Kopal. Produkcija Radio Trst A. Stereo.**

—0—

POLEMKA O VENETIH PRED KONCEM?

■ nadaljevanje s 7. strani

ni zgodovinar Lj. Hauptmann, ki je Slovence sistematično razglašal za sužnje. Njegovo stališče je še danes le z nekaj popravki ostalo v veljavi.

Slovenska javnost je imela toliko spoštovanja do znanosti, da si ni upala podvomiti v njena stališča in posumiti, da je v ozadju predvsem ideologija. Tako so razni pesniki tarnali o ubogem narodu trpinu in ga po svoje odreševali. Skozi šolski sistem pa je prodrlo v najširše sloje ponavljanje gesla o hlapcih in deklah, kar edino naj bi bil slovenski narod. In vse je zvenelo tudi tako zelo psevdorevolucionarno.

Zdi se, da je bil že čas, da se vprašamo, koliko besede je imela pri odkrivanju zgodovinske podobe Slovencev dejanska znanost in koliko ideologija?

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

lastnost pri nekaterih izobražencih, kjer se javlja kot zavest manjvrednosti nasproti članom drugih narodov. Med vsemi našimi slabimi lastnostmi je ta najbolj zaničevanja in prezira vredna. Tisoč let tlačanstva in podložništva je izkrivilo naravo nekaterim našim ljudem in preteči bo moralo časa, preden jim zavest o lastnem dostojanstvu zopet ozdravi duha in značaj.

Velika slovenska napaka je tudi alkoholizem. Da se je ta razvada tako ukoreninila med ljudstvom, moramo pripisati okolnosti, da ima Slovenija mnogo vinorodnih krajev ter da smo bili prisiljeni dolga stoletja tlačaniti tuji gosposki. Gnev, ki se je nabiral v naših prednikih proti zatiralcem, je včasih izbruhnil na dan v kmečkih uporih. Toda teh ni bilo mogoče vsak dan uprizarjati, zato so se ljudje iz obupa vdajali pijanci. Ko se pa ta razvada razširi, jo je zelo težko izkoreniniti. Vsem je znano, da pretirano pijančevanje zelo škoduje biološkemu in duhovnemu ustroju poedinca in naroda, ker mu jemlje odpornost in ubija voljo do dela.

In s tem sem vsaj približno naznačil, kakšen je slovenski narodni značaj. Da bi dobili popolnejšo obliko, bi bilo potrebno, kakor sem že dejal, globoko proučiti celotno izživljanje slovenskega naroda. Toda to bi nas privedlo predaleč. Za naše razmišljanje nam zadostuje ugotovitev, da se značaj nekega naroda javlja v vseh številnih pojavih življenja. Kajti čeprav so nekatera pravila splošna za vse človeštvo, je vendar

neizpodbitno, da član enega naroda drugače občuti moralne dolžnosti kakor član druge narodnosti, ustvarja drugačno umetnost in drugačno filozofijo, je drugače usmiljen, drugače neusmiljen, drugače ljubi, drugače sovraži itd. Celo v rečeh, ki so docela mednarodne ali nadnarodne, kot na primer dojemanje religije, obstajajo med narodi razlike.

Torej vsak narod misli, čustvuje, hoče, govori, se ravna in ustvarja na poseben, sebi svojski način, ki je odraz njegove duševnosti.

Ob tem se nam mimogrede porodi vprašanje: čemu je potrebno, da ima vsak narod svojo narodo in da ustvarja na svoj način? Čemu je sploh potrebno, da je človeštvo razdeljeno na različne narodnosti? Zato, da živi intenzivno. Zato pa mora biti razčlenjeno. Življenje ima nešteto področij, na katerih se človeštvo uveljavlja. Pri tem je treba upoštevati, da ni vsak narod enako nadarjen za vse panoge. Torej vsak narod ima svoje poslanstvo. Prav ta različnost izpopolnjuje in dopolnjuje človeštvo v celoto. Vladati bi morala neka harmonija v raznoličnosti.

DOLŽNOSTI DO NARODNOSTI

Iz dosedanjega lahko ugotovimo, da je narodni značaj velika dobrina, ki je zakoreninjena v poedinu in v narodni skupnosti. Ker pa narod ni umetna, temveč naravna tvorba, je narodna značilnost naravna dobrina, utemeljena v samih Slovencih.

Kar pa je naravno dobro, je izraz stvariteljske božje volje. Torej je narodna individualnost etična dobrina. Vsaka etična dobrina pa nam nalaga neke dolžnosti. Potemtakem imamo do svoje narodnosti določene dolžnosti. Katere so te?

KAKO JE Z DOLŽNOSTMI DO LASTNE NARODNOSTI?

Predvsem je vsak Slovenec dolžan, da priznava svojo narodnost kot dobrino. Vsak Slovenec mora biti zadovoljen, da se je rodil kot Slovenec in ne kot član kakega drugega naroda. To je osnova narodne zavednosti, ki je temelj trdna, čim bolj človek spozna, kako globoko posega narodnost v njegovo bit in življenje.

Ker je narodnost etična dobrina, jo moramo ceniti in spoštovati ter se je ne smemo nikdar sramovati. Morda imaš včasih razlog, da se sramuješ ravnjanja pripadnika svojega naroda; lahko se zgodi, da je kdaj ravnjanje naroda v celoti nečastno, vendar to ne odvezuje nikogar od dolžnosti, da svojo narodnost spoštuje. Utegne biti, da je kultura ali civilizacija tvojega naroda manj popolna od drugih narodov, toda tudi to ni razlog, da bi svoje narodnosti ne cenil.

Sicer pa narodnosti nisi dolžan samo ohranjati, temveč tudi gojiti s tem, da skrbno čuvaš in izpopolnjuješ svojo narodno individualnost, njene izraze in proizvode, kar imenujemo z eno besedo slovenstvo.

(Dalje)